

ולאו מילתא היא, דאמר רב חסדא אנא משאוי מלא חפנאי מיא ויהבו לי מלא חפנאי טיבותא. ושאשתו מקללתו בפניו. אמר רבא על עסקי תכשיטיה. וה"מ הוא דאית ליה ולא עביד:

שם דרש (רבה) [רבא] בריה דרב עילאי מאי דכתיב (ישעיה ג) "ויאמר ה' יען כי

עסקי תכשיטיה. מינו רובה לקנות לה:

עין איה

ליה סעודתא ליכלא ביממא או כעין יממא³.

הטוב, כן בקומת האדם הכוללת את כל הווייתו, צריך שידע שיש בו כחות כאלה שלא הרחבתם והתמתחותם יפעלו לטובה, כ"א הגבלתם וצמצומם. ואז יבנה האדם בהדר שלמותו והחברה הכללית תעמוד בשלמות כללותה, כי אחרי התכרה בצד הגרוען שיש בעצמו, יהיה נשקף אותו הצד של הטוב שיש בזולתו, כדי שעל ידו יוכל להיות החסרון העצמי גשלים. הידיעה שיש בכללות הכח המתפשט על כללות הגויה חלקים כאלה שצמצומם הוא טוב וראוי, מנמיכה את הקומה מעט עד שמונעת אותה מזקיפה של גאווה דוקרת את זולתו. והנה, העוררן של הגאווה, כשהוא מגיע למרום מדרגתו, הוא מאבד את העולם, מפני שא"א עוד לחיים של חברה ואגד ציבורי להיות מתפתחים כ"ז שלא תהיה הכרה פנימית בכ"א שיש לו איזה דברים וכשרונות שהוא נמצא על ידם חסר, וישתלם רק ע"י עזר חבריו. אמנם אם יזדמן מכאוב כזה באנשים שהם הכח הפועל בעולם, עוד יש תרופה למכה זו, כי ע"י הזיקוק של עצם הפעולות שהם צריכים להשלימן, יראה להם חסרונם וחולשתם, עד שתאבד ההכרה הגאותנית. אבל הנשים, שהן היסוד הנפעל בחברה, עבודה כללית, בפרט שכלית ומוסרית רחבה, לא עליהן תחול בתור עיקר, ו"כל כבודה בת מלך פנימה"¹, לה אין מקום חיצוני שיגלה לפניה עוררן הגאווה כשהוא משתרש. וההשרשה הטבעית הזאת, היא מתנחלת בטבע קשה ואיום כ"כ עד שע"י ההשפעה של האם יצא בבנים במדרגה מפותחת כזאת, שגם כל ההכרות שבעולם לא יועילו. ואז יסתם אותו החלוקן של האורה, שעל ידו האדם מתקרב לאור השלמות האלהית העליונה, [כי רק] מפני שהוא מכיר את חסרון השלמתו, ע"כ תצמא נפשו להשתלם במקור השלמות באור עליון, שמוזה נובעים כל סדרי החיים המתוקנים. ומתחזקת הירידה האיומה והפיזור הנורא של חלקי האומה שאין להם דבק פנימי, ע"י הגאווה הנוראה, המנשאים בשוא את

כו. ושאשתו מקללתו בפניו, א"ר על עסקי תכשיטיה, וה"מ הוא דאית ליה ולא עביד. יסוד חיי המשפחה הטובים והמתוקנים הראויים לברכת ד' שתחול על ניהם, הוא שיהיה עולמה של האשה ותביעותיה המיוחדות ע"פ מצב נפשה, אע"פ שאין להם כל יחס להעולם של האיש והלך נפשו, גלויים לפני הבעל בתור בעל ואב הבית. ואע"פ שהתביעות של התכשיטין יכולות להיות רחוקות מחוג מבטו ומהשקפתו על החיים והמוסר, מ"מ יהיה יודע את לב האשה, כמה תוכל להיות נכאבת ונדאבת בחסרה את המוכרח לה לפי מצבה. אמנם לעולם לא יוכל אור הברכה לחול כ"א כשלא תקלקל השפעה זו של דעת נפש האשה את השורה, והתכשיטין בהיותם בכל צרכם לפי תכונת האשה, מ"מ רק הרחבות לחיים, שאינם באים כ"א בהיות לאדם היכולת להרחיב את חיו בתביעות כאלה. אבל אם יעמיס עליו עי"ז עול כבד, הממרר את החיים יותר מההרחבה שיש בכחם לתת, אין דעת כ"א¹ והפלגה הבאה מתוך עוררן וחסרון ההכרה במשקלה, כשם שהיא מעדפת באיזה אופן, תוכל ג"כ לחסר, כי "בלא דעת נפש לא טוב"². ע"כ הדבר מוגדר רק בדאית ליה ולא עביד, שרק בעת השג היד, או, כאשר תתגלה רק הידיעה של הצורך הנפשי, אע"פ שהוא מיוסד בעולם אחר של נפש האשה, מ"מ תתעורר החובה של הצדק למלא את הטוב המחוייב, "אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות"³.

כו. דרש רבא בריה דרב עילאי, מ"ד "ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון", שהיו מהלכות בקומה זקופה. בתוכיותו של האדם מושקף לו כל עולמו, וכאשר בעולם הכללי הנה אנו מוצאים את הכחות מחולקים לטוב ולרע, והרע אמנם ראוי להיות במציאות, אלא שהוא צריך להיות כפוף אל

3. יומא עה, ב. כו. 1. כך הוא בכתי"ק ונראה שחסרה מלה וצ"ע. 2. משלי יט, ב. 3. שם ג, כז. כו. 1. תהילים מה, יד.

117
108
110

גבהו בנות ציון, שהיו מהלכות בקומה זקופה. "ותלכנה נטויות גרון", שהיו מהלכות עקב בצד גודל. "ומשקרות עינים", דהוו מלאן כוחלא לעיניהו ומרמזון. זקופס: גבהו. היינו קונ מהלכות עקב בצד גודל. למעט כהלכות, שיהו מסמכין בה, והיא שזכה בפסיעותיה. והך נטיס גרון לילך נמח, לו שאינו רואה לרגלו: ומשקרות עינים דמליין כוחלא. לשון סיקרא: ומרמזון. אם הנחוריס. סיקור לשון הכטס:

עין איה

כל אחד בפני עצמו לעולם מלא ושלם, באין חסרון המעורר צורך להיות מתחבר עם רעהו. וההשרשה הרעה באה ע"י הבנות, שהיו מהלכות בקומה זקופה.

כח. "ותלכנה נטויות גרון", שהיו מהלכות עקב בצד גודל. יש אשר תסכב הגאווה את כל הקומה של האדם, עד שתעורר כ"כ את עיניו, עד שלא ימצא בנפשו שום חסרון ושום רעיון שיוזיק אותו להתחבר לזולתו, מ"מ בעצמו ירגיש שיש בו צד שפל וצד עליון. והיינו חלק הגוף החומרי שכל החושים והנטייות הגסות נסמכים עליו, וחלק העליון, הצד השכלי, שרק ע"י ההשפעה הטובה שהצד השכלי משפיע על יתר הכחות הגופניים, בשביל כך נעשה האדם כולו שלם. והנה הראש, שהוא מכוון אל השכל, כ"ז שיש רעיון תכני באדם, שגופו צריך הוא להיות מושפע מהנהגת השכל והכרעתו, אז אותה הנטייה בעצמה לא תתן להתפתח באדם, הנטייה ללכת נטוי גרון, בהרמת ראש, בתנועה המורה מניעת צורך של הראש להתעסק בהשגחת משטר הכחות השולטים בכל מלא החומר. והנה כל זמן שהאדם מרגיש בעצמו ששלטון השכל, אפילו השכל שלו עצמו, הוא צריך להיות מתפשט ג"כ על הכחות הגופניים כולם, אז כבר מתגלה ברעיונו סדר שלם של מטרות, של רעיונות חדשים, שהוא צריך להשיגם, עד שימצא בעצמו תמיד שהוא עולה במעלה יותר שלמה ממה שהיה עומד עליה בתחילה, דהיינו ששלטון השכל על חומריו הוא במעלה יותר שלמה ממה שהיתה אצלו בתחילה. לזאת יתעורר בו כח הזריזות הפנימית, שנמצא הוא קשור באיזו רדיפה מוסרית. מה שא"כ כשהגאווה הגסה מגיעה עד קצה גבולה, עד שלא די שלא ימצא בעצמו האדם שום חסרון שיוזיקהו להיות עבדו נטפל לזולתו התחברות של ריעות, אלא שאפילו חלקיו עצמם, ימצא שכל אחד מהם בפ"ע הוא עולם שלם שאיננו נזקק במאומה לזולתו. ואז יתרומם הראש בנטיית גרון, גמר חותמה של הרשעה הגאותנית. ואז כבר בטלו כל האידיאלים, אין שום מגמה

והתרוממות, וממילא אין לאדם זה כ"א ההנאות שני חיי השעה. ואז המנוחה של העצלות, הטבועה על יסוד הרשע של הגאווה, מלפפת אותו. וזה הנלך מהלך איום, ומתבצר בשיטה קבועה, שעוקרת כל מהלך החיים של יסוד האורה האלהית של החי כולה, הבאה לצרף את הבריות ולהרימם משפלותם אל רוממות המעלה האצילית. ובוזה האומה מתמוטטת, כי מאבדת את יסוד סגולתה וכחה הפנימי, הטבוע בקרבה מראש צורים, שהיא הפך הגאווה המאוסה של נטיית גרון והילוך עקב בצד גודל, מראש עוזבת כל רעיון מרום, הדורש העתקת ערך, הגורר ג"כ נטיית זריזות של העתקת מקום בתנועה מהירה ומזורזת, ההיפוך מהליכת עקב בצד גודל.

כפ. "ומשקרות עינים", דהוו מלאן כוחלא לעיניהו ומרמזון. הקצוות פוגשים הם זה את זה מתוך הגאווה העוברת כל גבול, המסכמת שכבר הגיע האדם למרום השלמתו עד שאינו צריך עוד לבקש ולשאוף השלמה פנימית אמיתית. הנפש החופשה היטב את תוכן הפנימי שלה, מרגשת מיד בריקניותו ואפסותה, שכיון שחסר לאדם אותו תוכן החיים של חפץ ההתעלות מפני ארסה של הגאווה, כבר אין לחייו שום תוכן. ולמלא את הריקניות הנוראה מוכרחת היא למצא את עולמה לא בקרבה פנימה כ"א בחוץ, במציאת חן של הסביבה. נמצא שההתגדלות הקיצונית שהיתה חפצה להתגדר בה, נהפכת לה לשפלות גדולה, עד שהיא חפצה רק להיות משועבדת למצב הנפש של הסובבים אותה ותשתדל ביפוי חיצוני במדה מופלגת. וההשתדלות הזאת לא תשאר רק בגבול ההסכמה, הלוקחת רק איזה זמן ואח"כ הרושם הולך לו, כ"א היא מטבעת עמוק יפה את המבוקש של התמכרות למצא חן, עד שמלבשת את התנועות הטבעיות בזה הזרם, וזה הולך עד הקצה האחרון של אבידת העצמיות לגמרי ושל שפלות הנפש היותר קיצונית, עד שבהתפשטה באומה מביאה לה הרס גמור, שמביא אותה לידי